

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIEMUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość
SUŁÓW WIELKI

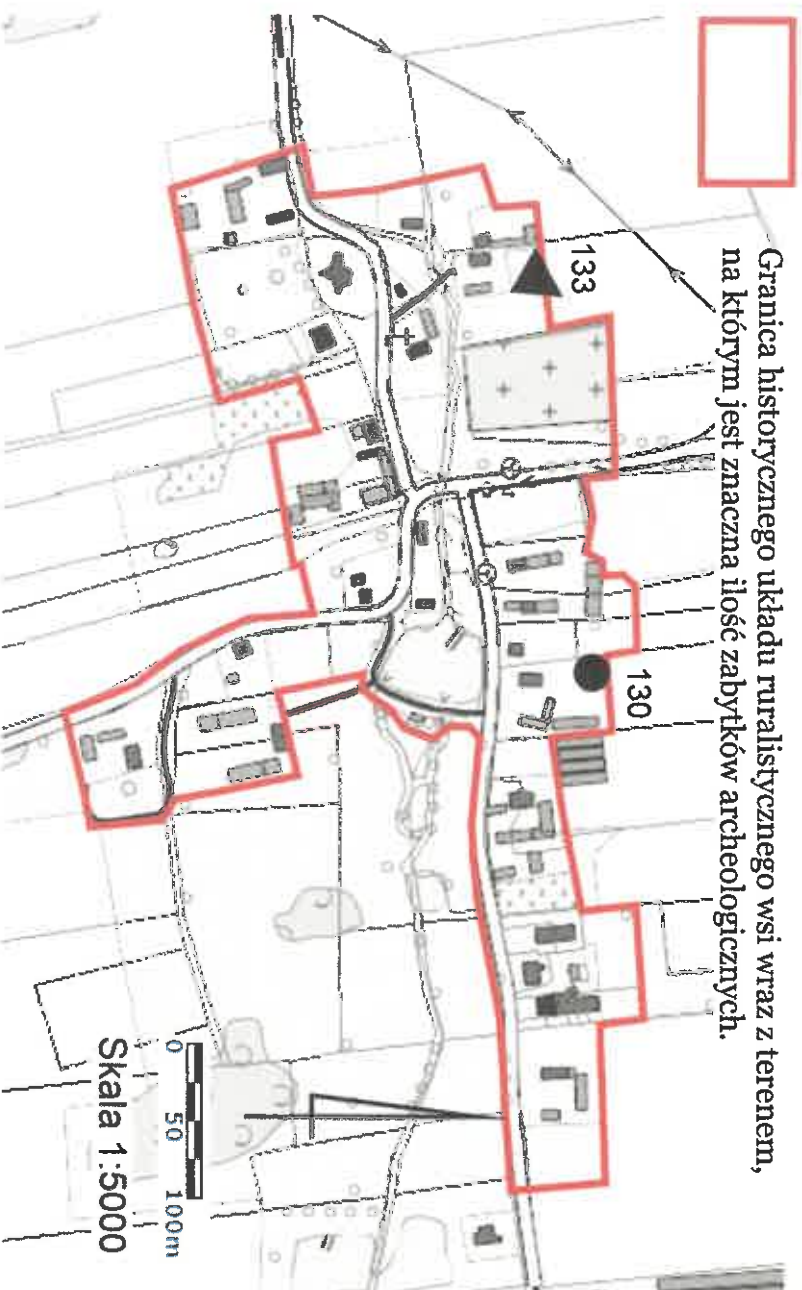
1. Nazwa
**Historyczny układ ruralistyczny wsi wraz z terenem,
na którym jest znaczna ilość zabytków
archeologicznych**

2. Czas powstania
pradzieje, 1490, ok. 1770, 1945

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

Granica historycznego układu ruralistycznego wsi wraz z terenem,
na którym jest znaczna ilość zabytków archeologicznych.

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **GÓROWSKI**

Gmina **WĄSOSZ**

6. Współrzędne geograficzne

51°38'41"N 16°40'53"E

7. Użytkowanie obecne
mieszkalne
rolnicze

8. Stan zachowania
4

Poprzednie nazwy miejscowości: Gross Saul (1490, 1787, 1845). Historyczna nazwa miejscowości ma charakter patronimiczny i została utworzona od staropolskiego imienia Suła.

Historia wsi i dóbr: Najwcześniejsza wzmianka o Sułowie Wielkim pochodzi z 1490 r., z dokumentu wystawionego przez księcia Konrada Białego, który podarował braciom Albrechtowi i Baltazarowi Sobkę z Sułowa Wielkiego w dziedziczne posiadanie miasto Wąsosz. Następnie Sułów stał się własnością księżęcą. Wzmianka z 1490 r. mówi o tym, że dobra były już podzielone na Sułów Mały i Sułów Wielki. W 2 poł. XVIII w. miejscowość wchodziła w skład domeny królewskiej w Wąsosz. Na jej terenie odnotowano kościół ewangelicki z plebanią, szkołę, 2 domy gminne. Ponadto 10 kmieci, 1 zagrodnika, 2 wolnych od pańszczyzny, 5 chałupników, 5 rzemieślników oraz 163 mieszkańców. Około poł. XIX w. Sułów Wielki posiadał 27 domów, wolne sołectwo, szkołę i kościół ewangelicki z dobrami parafialnymi, 2 wiatraki, 166 mieszkańców, w tym 4 rzemieślników i 1 kramarza. Rozwój wsi przebiegał w oparciu o gospodarkę rolno - hodowlaną oraz w niewielkim stopniu rzemiosło na lokalne potrzeby. Kościół został wzniesiony w latach 1656 - 1673 w dawnym centrum wsi, na miejscu poprzedniego, jako protestancki dom modlitwy. W 1937 r. dobra były podzielone pomiędzy 4 prywatnych właścicieli: Gustava Franzke, Wilhelma Graeser, Paula Schwenber i Kurta Remmler, do którego należała największa część o powierzchni 107,5 ha.

Wieś na północnym krańcu gminy, przy granicy z gminą Góra, pomiędzy Górą a Wąsoszem, przy odgałęzieniu drogi łączącej Górę Śląską z Rawiczem. Pierwotnym rozplanowaniem miejscowości był układ placowy. Centrum stanowił plac, na którym usytuowany był kościół otoczony cmentarzem oraz budynek plebani. Rozwój przestrzenny miejscowości postępował w kierunku wschodnim. Większość zagród położona przy wiejskiej drodze przebiegającej równoleżnikowo. Zabudowa luźna, nieregularna. W centrum wsi znajduje się niewielkie oczko wodne, w zachodniej części wsi znajduje się kościół.

Wykaz stanowisk archeologicznych:

6/130/68-25 cmentarzysko ciałopalne- okres lateński, ślady osadnicze- neolit, okres lateński, pradziej, X-XIII w.
9/133/68-25 znalezisko nieokreślone.

Bibliografia:

- Adressbuch des Grundbesitzes in der Provinz Schlesien, Berlin 1937
- Buße S., Eisenbahnen in Schlesien, Eggham 1989
- Knie J., Alphabetisch-statistisch-topographische Übersicht der Dorfer, Flecken, Städte und anderen Orte der königliche Preussische Provinz Schlesien, Breslau 1845
- Kwartalnik Górowski 1/2003, red. Z. Hanulak, Góra 2003
- Regesty Śląskie, red. W. Korta, t. 1 (1343-1348), Wrocław 1975 ; t. 2 (1349-1354), Wrocław 1983; t. 3 (1355-1357), Wrocław 1990; t. 4 (1358-1359), Wrocław (bez daty wydania); t. 5 (1360), Wrocław 1992
- Słownik etymologiczny miast i gmin PRL, Wrocław 1984
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wąsosz, Wąsosz 2000
- Zimmermann F. A., Beyträge zur Beschreibung von Schlesien, Bd 1-13, 1786

Materiały kartograficzne:

- Messtischblatt, pomiar 1887 r., nowelizacja 1929 r., wydanie 1937-1940 r.

Istniejące zagrożenia: Degradacja układu ruralistycznego związana z współczesną zabudową różnego typu, dogszczenie i wprowadzanie nowej zabudowy na terenach historycznie niezabudowanych, rozbiorki i przebudowy budynków historycznych oraz ich modernizacja z wykorzystaniem współczesnych, niezgodnych z lokalną tradycją materiałów budowlanych. Inwestycje wymagające prac ziemnych.

Postulaty konserwatorskie: Utrzymanie układu wsi, ochrona dominant (kościół), zachowanie skali zabudowy, jej historycznego rozplanowania, tradycyjnych brył, formy, użytych materiałów i artykulacji elewacji.